

İKİ ŞAİR VE İKİ ŞİİR ÜZERİNE

Doç. Dr. Aida BABUTCU*

*“Haritayı biz kendimiz çizerdik.”
Osman Yüksel Serdengeçti*

Dünya kültür manzumesi içerisinde Türk ulusunun ürettiği edebî metinlerin tarih boyunca her türlü engelleri aşarak etkileşimde olduğu görülüyor. Zira millî parçalanma ve sömürge faciamız başladığı günden millî mücadele hareketimiz de ortaya çıkmış, zamanla askeri-siyasi müstevide** olduğundan daha çok kültürel-edebî müstevide mücadelemiz devam etmiş, Atayurt-Vatan uğruna millî birliğin en nadir örnekleri cihana sergilenmiştir. Özümüzü tanımak ve tanıtmak için sözlü, yazılı ve amelî çırpınılarımızın esas göstergesi millî edebiyatımızdır. Burada “*millî*” dediğimiz, coğrafi sahalara atfen bölünmüş “*millî*” değil, milletçilik fikri ve amili ile kavradığımız “*bütün bir medeniyetin menşeyi*”dir. Dolayısıyla Türk mütefekkeri M. E. Resulzade'nin tabirince söylersek, millî medeniyet bir zarftır, esas mazruf ise millî edebiyattır.

Yazımızda ele aldığımız konu güzel ve görklü yurdumuzun iki evladı – millî şerefi edebî şahsiyetleri ile örtüşen *Elmas Yıldırım`ın* (1907-1952) “*Mukaddes İhtilal*” ve *Osman Yüksel Serdengeçti`nin* (1917-1983) “*Bir Kahraman Bekliyourz*” şiirlerini ihtiva ediyor. Kardeş edebiyatları temsilen her iki şairin hayatı ve eserleri araştırmacılar tarafından değişik konularla ele alınmış, edebî sanatlar, mevzu ve mefkure bakımından incelenmiştir. Aralarındaki on yıllık kısa bir süre göze alınmazsa, bu şairleri birleştiren kader, millî vicdan, edebî düşünce ve ifade benzerliği onların eserlerinin karşılaştırmalı edebiyat bilimi yöntemleriyle, esasen de metinler arasılık kuramı ile izlenilmesi ve işlenilmesi zarureti ortaya çıkarmıştır. Elmas Yıldırım ve Osman Yüksel Serdengeçti eserleri arasındaki edebî etkileşim-ilişki millî edebiyat tarihimizde mirasvaris, halef-selef görüşü ile incelenmeli, yaşadıkları coğrafyalarda millî haysiyeti yıkıcı, çöktürücü dönemlerin baskı ve şiddetine rağmen, muhafazakâr düşüncenin oluşumu ve devamlılığının sağlanmasında edebî tutumları, eski ve yeni arasında ne derecede köprü oldukları eserlerinden örneklerle

*Erciyes Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümü, Kayseri, aidababutcu@erciyes.edu.tr

****Müstevi:** 1. Üzeri düzgün, pürüzsüz, her tarafı aynı olan. 2. İki ölçüsü olan yüzey.

aydınlatılmalıdır. Bu iki şairi iki ifade ile özetleyecek olursak, Elmas Yıldırım için “Boğulmayan ses”, Osman Yüksel için “Toros yüzlü adam” (Rasih Yılmaz) tabirleri daha muafiktir.

*Elmas Yıldırım anılırsa, bir kardeşin sesi:
Harap olmuş Buhara'sı, Başkenti,
Matem tutmuş Semerkant'ı, Taşkent'i,
Kendi söyler, döker gözden yaş kendi,
Ne ozan var, ne yazan, ne şaman hey!
Koca Türk'ün düştüğü dert yaman hey! – diye seslenir.*

Osman Yüksel Serdengeçti anılırsa, başka bir kardeşin sesi:
*Sürüler dağılmış, yaylamaz olmuş,
Irmaklar kurumuş, çağlamaz olmuş,
Ozanlar, şamanlar söylemez olmuş,
Nerede benim Ural-Altay dağlarım?
Akşam olur sabah olur ağlarım. – diye yankılanır.*

Her iki şair benzerlik boyutu ve ayırt edici özellikleriyle vezin ve cümlesine hâkim şairlerdir, ikisinde de fazlasıyla benzerliği zorlayıp aşacak kertede çağrışımlar, anıştırmalar var. Kader ortağı – mücadelecilik ruhundan madde-sine kadar işlemiş iki şair, şartlar ne olursa olsun, serden geçmiştir. Her ikisi varlıklı sayılabilecek ailenin evlatları gibi şairliğe yaşının erken dönemlerinde başlamış, klasik edebiyatı iyice benimsemiş, Türk ve dünya düşünürlerini mütalaa etmiş, milliyetçi görüşleri sebebiyle üniversiteden ihraç edilmiş, gazetecilik yapmış, Türklük gurur ve şuuru ile devamlı, yılmaz faaliyetlerde bulunmuş, “kuzeyden gelen yadların” – solcu görüşlerin tedbirli baskılarına gözü-söz üpek direnişleri ile, “kızıl dünyanın köleler cenneti”ne ağıtları ile, bazen coşkulu, bazen esprili mizaçları, cesur tavırları ile “pusuda bekleyen ideolojiler”in (Cemil Meriç) karşısında siper olmuşlar. Fakat şunu da belirtmek gerekir ki, Elmas Yıldırım daha çok münevver bir edebiyat insanı, Osman Yüksel ise daha çok fikir insanı – “tavizsiz bir dava adamı” (Ahmet Doğan İlbey) idi. Eserlerinin başlıklarına bakılırsa bunu görebiliriz: *Esir Azerbaycanım, Kara Destan, Allah Namine, Ben Kimim, Yiğitlere Çağırış, Gençlere Ümidim Var* ve b. (Elmas Yıldırım) / *Gülünç Hakikatler, Cenk Türküsü, Türk ve Tanrı, Mabetsiz Şehir, Bir Millet Neden Ağlar, Kara Kitap, Ayasofya Davası* vb. (Osman Yüksel Serdengeçti) şiirleri karşılaştırılırsa, her iki şairin öne çıkan ortak mevzuları *Türk birliği-kardeşliği* ve *İsyan- İhtilal* olarak görülüyor. Elbette, bu mevzular iç içe perçimlenmiş izleklerde kaleme alınmıştır; Türk birliği – Türk tarihi, Türk kimliği, Türk coğrafyası, Türk yurtla-

rının tabiat manzaraları ve bu gibi birlik kavramını tamamlayacak görüşleri, aslında şairlerin buna yönelik hayal ve tesevvürlerini, bilgilendirmelerini terennüm ediyor. Burada şiirler destansı epik edası ile yüce tarihimizi beyan eder, görk misali türklüğü överek gözler önünde canlandırır. Örneğin, E. Yıldırım'ın *Ben mi, Kara Destan, Ben Kimim, Yurt Hasreti, Kafkas, Amuderya* vb., O. Y. Serdengeçti'nin *Ayasofya, Türklüğün İlahisi, İmparatorluğa Mersiye, Ağıt* vb. şiirleri. Edebî zevk ve üslup açısından bu şiirlerde en önemli çizgi sembolik terennümdür. Dikkat edilirse, esasen millî düşünce taşıyan yazarlarımızda görülen bu ince hususiyet, hem tabiat manzaralarını mısralara nakşederken metaforik ve metonimik ifadelerle bolca yer verilmesi, hem de şiire canlılık, akıcılık katan ses tabakalarının ritimle oynaması - yarım ve tam kafiyelerle, redifle oluşan uyak düzenidir. Yerin bağrından nida gibi dikilen dağlar, Güneşe gebe bulutların dağılışı, yağmur öncesi gerginliği, alevi parçalayan rüzgârın esintisi, kıvrılan yollarla hasbihâl eden yeşillerin söyleşileri ve bunun gibi nice tabiat seyirleri Elmas Yıldırım ve Osman Yüksel için sıradan seyirler değildir, yaşantısı yazdıklarının neredeyse birebir aynası olan her iki şairin düşüncelerini meşgul ve mağşuş* eden millî mukaddesatın muhtevası, izlenimleridir. Bu nazarla, Elmas Yıldırım şiirde idolü- "Gökgöl" yazarı Ahmed Cevad'ın, Osman Yüksel ise Akif'in, Yunus'un edebî varisidir. Kısa bir örnek:

*Nerde keskin kayaları çatlatan o kanatlar?
Benmiyim kırbaçlayan Garb`ın ufuklarını?
Benmiyim ölü, durgun bir deniz gibi böyle?!*

(Ben Kimim, Elmas Yıldırım)

*Kırılsın artık halkalar,
Vurulsun leşte kargalar,
Bahr-i Hazarda dalgalar
Atar türklük deyu deyu.*

(Türklüğün İlahisi, Osman Yüksel Serdengeçti)

Aynı özellikleri her iki şairin isyan-ihtilal mevzulu şiirlerinde de görebiliriz. Çağırış-haykırıtı bürünümlü isyan-ihtilal mevzusu adeta millî birlik namına labüd* görünen son tezahür olarak ana izlekte yer alıyor; şöyle ki, farklı coğrafyalarda milletimizin yaşadığı hezimetler, sarsıntılar aslında bizi birleştiren harç malzemesidir ve millî şuurun canlı, kuvvetli kalmasında ciddi katkıda bulunuyor, bu güç buluşun neticesi olarak isyan-ihtilal kaçınılmazdır..

*Mağşuş: Karışık.

*Labüd: 1.Yerine getirilmesi, yapılması zaruri, mutlak olan, mukakkak. 2. Mecbur, çaresiz, ister istemez mecburiyet karşısında.

Özellikle, Azerbaycan Türk halkının bugünlerde kendi topraklarını savunma gayreti, Garabağ`da savaş heyecanı, şehadet hüznüleri, ayrıyeten kardeş ülkelerin düşmana taş çatlatırcasına birbirine destek yarışı bu iki deli-dolu şairin mevzubahsiyle iki şiirine bizi yönlendiriyor. Elmas Yıldırım`ın “*Mukaddes İhtilâl*” şiiri muhaciret dönemlerinin (1930`lu yıllar) edebî ürünüdür, nazım şekli beşlik (ababb, cccbb), 7+7 durgulu olup 14`lü biçimdedir.

*Karanlıkta gözlerim dikilmiş ufuklara,
Bir fırtına sesi var, bulutlar gökte dal dal,
Açmış Doğu bağrını sökecek şafaklara,
Kop ey deli fırtına, râşeni gönlüme sal,
İhtilâl istiyorum, mukaddes bir ihtilâl!..*

Şair aliterasyonun verdiği dolgunlukla, tam zengin kafiyelerin hâkimane katkısı ile dile getirdiği karışık duygular – endişeler içerisindedir: anayurt Azerbaycan`da yeni Sovyet rejimi toplu arındırmalara, Doğu`ya, Sibiryaya sürgünlere başlamış, vatan ölüm kampına dönüştürülmüştür. *Karanlıkta ufuklara dikilen şair gözleri bu fırtınanın düşünceleri ile hayallerini dallandırıyor*, bir titreyiş, isyan içerisinde kıvraniyor. Tarihe dönerek anımsamalar çağrışımlar yapıyor: “*bir akın velvelesinde kan köpüklü kısrakları*” arzu ederken, anı taarruzları ile düşmanı paramparça eden has Türk askeri birliklerini akıncı beylerini ve onlara sadakatle yarenlik etmiş atlarını arıyor.

*Doğan güneşle kopsun bir akın velvelesi,
Görünsün kan köpüklü kısrakların yelesi,
Bitsin esir Türklüğün, bitsin artık çilesi,
Ne zincirli bir Kafkas, ne kan kusan bir Ural,
İhtilâl istiyorum, mukaddes bir ihtilâl!..
Savrulsun ummanlara gövde, bacak, bilek, baş;
Yere geçsin Kremlin, kalmasın taş üstüne taş,
Hür İnsanlık uğruna başlasın katl u savaş,
Vakit gelmiş ey zaman, bir ölüm şarkısı çal,
İhtilâl istiyorum, mukaddes bir ihtilâl!..*

Kafkasları zincirden kurtaracak, Ural`ın huzurunu geri getirecek, Türklüğün çilesini bitirecek *Güneşin doğuşunda* ise şair o dönemlerde kendisinin de sığındığı, yenice kurulmuş Türkiye Cumhuriyeti`ni sembolize etmektedir. Elmas Yıldırım “*zincirli Kafkas*” derken aslında bir teessürle Azerbaycan Halk Cumhuriyeti`nin başından geçenleri ifadeye kalkışmış ve eskinin özlemindedir, fakat şairin Türklük, hür insanlık tarihinde yeni sayfalar açacak mukaddes devrimin kardeş Türkiye Cumhuriyeti vasıtası ile mümkünlüğüne inancı bu mısralarında aşikârdır. Şiirde dikkat gerektiren diğer bir husus, *ih-*

tilal kelimesinin yalın değil, *mukaddes ihtilal* ifadesi ile belirgin biçimde dile getirilmesidir. Elmas Yıldırım yıkıcı, bozucu, kanunlara aykırı bir devrim bekleyişinde asla değildir, aksine “*nerde yeşil dileğim, nerde benim amacım*” seslenişine kuvvetle, burada kutlu davanın bir milletin inancı gereği neticesi – mukaddes ihtilali söz konusudur. Oysa yine de Elmas Yıldırım kızıl emperyalizmin kurşunları arasında dinî hassasiyetini muhafaza etmiş Türk-Müslüman gençliğini temsilen karşımızdadır.

Ortak duyguları benzer sanatkârlıkla Osman Yüksel Serdengeçti`nin dillere destan “*Bir Kahraman Bekliyoruz*” şiirinde de görüyoruz. Klasik şiir üslubunda, mesnevi biçiminde (aa, bb, cc) aksamaz bir edebî dille kaleme alınmış şiirde ihtilal değil, hakikat isteniyor, aranıyor. Burada mukaddes ihtilale karşılık *bir fetih sevdası* konulmuş, Türk hakkı, hukuku söz konusu olup eski ve yeni arasında kahraman hilkat arayışı, inceleyişi yapılmıştır. Şiir iki katmanlıdır, ilk anlam tabakası Türk tarihi içinde kahramanlık seyirlerini ve şairin bekleyişlerindeki esas manalı objeyi ihtiva ediyor. Daha ilk mısralardan kartal benzetmesi ile Selçuklu yadigarı Osmanlı portresinin çizildiğini görüyoruz. Kartal Türk kültüründen adaletin, koruyucu ruhun, iyi talih, bozkır ve antlaşmanın simgesi, güç unsuru gibi biliniyor. Ayrıyeten, “*Göklere zaferimizi çizsin vahşi bir kartal!*”- derken şair ilahi adaletin yer yüzünde kırbaçı vasfıyla Türk hukukuna işaret etmiştir, çünkü Türk`ün savaşı ve zaferi hem de yanında selameti, kaideli düzeni getirmiştir. *Savletiyile Doğu`yu, Batı`yı titreten, zaferleriyle şanları, şerefleri selama durduran Osmanlı`yı Allah`ın ebedî saltanatı* olarak cesurca teşbihlendirirken Serdengeçti kelime seçimlerini seslere kadar indirgeyen titizlik sergilemiş, söz sanatlarının, güzelim Türkçemizin sınırlarını kendi karakterine yakışıklılıkla zorlamıştır:

*Kal'a gibi dik başın bulutlarla yarışsın,
Dalga dalga saçların rüzgarlarla karışsın!
Adını nakşedelim, eski-kadim surlara
Sesini haykıralım asırdan asırlara...
Savletinle titresin yeniden doğu-batı,
Ve kurulsun Allah'ın ebedi saltanatı...
Ufukları kaplasın bayraklarımız al, al,
Göklere zaferimini çizsin vahşi bir kartal! ..
Kahramanlar büyüsün masalda dev misali,
Eğilsin öpsün gökler, canım nazlı hilali.
Ordularım yeniden Tuna'ya akın etsin!
Bir Yıldırım çaksın da uzağı yakın etsin!
Selam dursun karşısında bütün şerefler, şanlar!
Namını tebcil etsin,yıldızlar, keheşanlar.*

Buradan sonra şiirin ikinci katmanı ile esas fikir yükü ortaya çıkar – şairin bedii amacı derinleşerek dinî mahiyeti ile gerçek anlamına kavuşur. Osman Yüksel'in hakikati fetihtir! Hakikati yayacak hilkat – beklenen kahraman ise fetih ordusudur! Ehl-i erenler için fetih imanın özüdür, zalime yavuz, mazluma umuttur, gençliğin kalbini Türk-İslam gerçeklerine açmak, fütuhatını zinde tutmak için mukaddes mihraktır, “büyük nehirlere ve büyük denizlere varma” (*Oğuz Destanı*) ülküsünde ilâ-yi kelimetullahın tezahürüdür. Şiirin bu ikinci anlam tabakasında Osman Yüksel bir muvahhit ve mücahit olarak karşımızdadır.

*İçimde hiç sönmeyen bir fetih sevdası var.
Yavuz gibi diyorum: Bu dünya insana dar!
Bir sada duymak için sahralara düşeyim.
Helal olsun bu yolda, varım yoğun herşeyim! ..
Volkan gibi lav atmış, ne susmuş ne sönmüşüm.
Ben bu iman uğruna çılgınlara dönmüşüm.
Bir deha bekliyoruz, gençliğe mihrap olsun,
Ruhları tutuşturan bir ateş mihrak olsun.
Sinesinde birleşsin sağa sola sapanlar,
Kahrolsun Hak dururken zorbalara tapanlar!*

Özellikle, şairin Hz. Musa Aeyhisselam'ın Tûr hadisesini anması, onun *fetih sevdasının* mahiyetini daha da netleştirmiştir. Malumdur ki, Tûr-i Sînâ Türk şiirinin tasavvufî muhteva esasına dayalı olarak anlam dünyası içerisinde sembolik derinlikleri, ilişkili olduğu kavramlarla çok yaygın kullanılmıştır. Evvela, Sina Çölü'nde bir dağın özel adı olan *Tûr* kelime olarak “dağ veya gayb âleminden şehadet âlemine *tayeran* eden” (*bizim şairimiz için ikincisi – A.B.*) anlamına geliyor, diğer yandan Hz. Musa Aleyhisselam'ın Rabb'inin Zat'ını görmek niyazı üzerine Allahu Azimuşşan'ın Tûr Dağı'na tecelli etmesine dayanamayan dağ paramparça olmuştu. Osman Yüksel'in “*Çık, neredesin*” “*Tecelli et de Tura*” diye zuhurunu beklediği çağrışımının esasında Türklerin türeyiş destanı “Ergenekon”da büyük ateş yakarak dağı eritip atalarının intikamını almak için Altay Dağlarından yol alışı hikâyesi duruyor ki, şair tarafından Tûr hadisesi üzerinden sembolik anlatılmıştır. Cihanın nura garkoluşu - kurtuluşu Türk'ün fetihleriyle tecelli etmeli, şehadetiyle meşrulaşmalıdır. “Ve tarih bir gün, acz içinde kıvrana kıvrana şehadete susamış bir vatan sevdalısından daha müthiş bir silahın keşfedilemediğini yazmak zorunda kalacaktır.” (*Seyyid Ahmed Arvasi*)

*Çık, neredesin, zuhur et! Biz seni bekliyoruz.
Yillardır yollarında yorgun emekliyoruz..*

*Musa ol! Hakka yüksel! tecelli et de Tura.
Zulmet yıkılsın gitsin! Cihan garkolsun nura!
İstiyorum yeniden bir hilkat istiyorum,
Ne hayal, ne kuruntu hakikat istiyorum.
Hakikat, hakikat, hakikat istiyorum!..*

Bu noktada Osman Yüksel'in intikam - fetih özdeşi Elmas Yıldırım'ın isyan-ihtilal kavramı ile birebir hedefe yönelmiştir: Türklük özüne dönmeli, Türk halkları tarihî-medeni ata mirasını birlikte sahiplenmeli, gerekirse bunun için mukaddes fetihleriyle hakikatini kanı pahasına berkarar etmelidir.

Bu mukaddes dava uğruna Elmas Yıldırım ailesi ve canı pahasına sürgünleri, Osman Yüksel ise emsalsiz duruşu ile hapisaneleri sırtında taşıdı (*Yavuz Bülent Bakiler*), her ikisi inançsız, idealsiz nesillerin yetiştirilmesine karşı dimdik durdu. Allah, vatan, millet uğruna Türk gençliği yinedir aynı çilenin savaşıdır. Tarihin merhametsiz seyri içerisinde müşterek düşmanın çizdiği sınırlarla birbirinden uzaklaştırılmış, âdeta yabancılaştırılmış Türk milletinin münevver gençlerinin esas vazifesi Türk-İslam kimliğini ve millî medeniyetimizi iyice benimsemek, sahiplenmek, millî birliğimizi muhafaza etmektir.